

ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ ΙΕΡΑΡΧΑΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΤΗΣ ΟΞΦΟΡΔΗΣ

Υ Π Ο

ΑΝΔΡΕΟΥ ΤΗΛΛΥΡΙΔΟΥ
Pembroke College, Oxford

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὁξφόρδης συνεδέετο μετὰ τῆς κατὰ Ἀνατολὰς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας¹. Ἑλληνες φοιτηταὶ ἐφοίτησαν κατὰ καιροὺς ἐν αὐτῷ², ἡ δὲ Ὁξφόρδη ἐγένετο ὁ πρῶτος χῶρος εἰς τὸν ὁποῖον ἤρχισεν ἀνεπισήμως τὸ πρῶτον ὁ διάλογος μεταξὺ Ἀγγλικανῶν καὶ Ὁρθοδόξων³. Ἐνταῦθα θὰ ἔδει νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι κατὰ καιροὺς ἐτιμήθησαν καὶ ὑπὸ ἄλλων Πανεπιστημίων τῆς Ἀγγλίας ὀρθόδοξοι Ἱεράρχαι.

Ὁ πρῶτος ὅστις ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ διδάκτορος θεολογίας (Doctor of Divinity) ἦτο ὁ Μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως Νεόφυτος τὸ ἔτος 1701 ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Cambridge καὶ Ὁξφόρδης⁴. Ἀκο-

1. Tillyrides, A., Cyril Lukaris and the Codex Alexandrinus, ἐν ANALEKTA, Publications of the Institute for Oriental Studies of the Library of the Greek Orthodox Patriarchate of Alexandria, 24 (1975) σσ. 103-135.

2. Τηλλυρίδου, Ἀ., Συμβολαὶ καὶ διορθώσεις εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Μητροφάνου Κριτοπούλου, ἐν Θεολογία, 45 (1974) σσ. 360-404. Τοῦ αὐτοῦ, Ἀνέκδοτος ἀλληλογραφία ἐκ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπιδημησάντων Ἑλλήνων τινῶν τοῦ 17ου αἰῶνος, αὐτόθι, σσ. 659-709. Ravanis, G., Greek students in England during the Turkish occupation, ἐν Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος, 2 (1972) σσ. 322-327. Brownig, R., Some early Greek visitors to England, ἐν Essays in memory of Basil Laourdas, Thessaloniki 1975, pp. 387-395. Τσιμπιδάροῦ, Β., Οἱ Ἑλληνες στὴν Ἀγγλία, Ἀθήναι 1974, σσ. 19-29.

3. Κατὰ τὸν μῆνα Ὀκτώβριον τοῦ 1918 ἔλαβε χώραν συνάντησις εἰς Νέαν Ὑόρκην κατὰ δὲ τὸν ἐπόμενον μῆνα Νοέμβριον εἰς Ὁξφόρδην (βλέπε ἐν Κανιῆ Διδασχῆ, τόμ. Β', τεύχ., 1920, σσ. 40-60).

4. Περὶ αὐτοῦ ἐλάχιστα ἄχρι τοῦ νῦν γνωρίζομεν. Λίαν προσεχῶς δημοσιεύομεν μελέτην μας ἀναφερομένην εἰς τὴν προσωπικότητα αὐτοῦ καθὼς ἐπίσης καὶ τὸν λόγον τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησεν ἐπὶ τῇ ἀπονομῇ τῆς τιμητικῆς διακρίσεως εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Cambridge: βλ. Ροσμαρῆ, Ἀ., Σχέσεις Ὁρθοδόξου καὶ Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ ἐν Λάμπεθ Συνέδριον τοῦ 1930, Ἀλεξάνδρεια 1933, σσ. 14-15. Williams, G., The Orthodox Church of the East, being a Correspondence between the Eastern

λούθως οἱ κάτωθι ὀρθόδοξοι κληρικοὶ ἐτιμῆθησαν ὑπὸ τοῦ ἐν Ὁξφόρδῃ Πανεπιστημίου: Ἀρχιεπισκοπῆς Ἱερώνυμος Μυριανθέας τὸ 1884⁵, Ἀρχιεπίσκοπος Σιναίου Πορφύριος τὸ 1902⁶, Ἀρχιεπίσκοπος Σύρου καὶ Τήνου Ἀλέξανδρος Λυκοῦργος τὸ 1870⁷, Ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας Ἀντώνιος τὸ 1882⁸, Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Σωφρόνιος τὸ 1887⁹, Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μελέτιος Μεταξάκης τὸ 1918¹⁰, Μητροπολίτης Θυατείρων Γερμανὸς τὸ 1925¹¹ καὶ ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἀμίλλας Ἀλιβιζᾶτος τὸ 1938. Ἐπίσης τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Ἐδιμβούργου τὸ 1972 ἐτίμησεν διὰ τοῦ ἰδίου τίτλου τὸν Μακαριώτατον Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας κ. Νικόλαον, τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας Ἀθηναγόραν

Patriarchs and the Nonjuring Bishops, London 1868, σσ. XXII-XXIII. Σάθα, Κ., Νεοελληνικὴ Φιλολογία, Βιογραφίαι τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διαλαμπάντων Ἑλλήνων, ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνεγερσίας (1453-1821). Ἐν Ἀθήναις 1808, σ. 465. Ζαβίρα, Γ., Νέα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον, Ἀθήνησι 1872, σ. 475. Le Quien, Orient Christianus, τόμ. I, σ. 1162.

5. Κυπριακῆς καταγωγῆς λόγιος θεολόγος (1837-1898). Βλ. Φιλίππου, Λ., Τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα ἐν Κύπρῳ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας (1571-1878), Λευκωσία 1930, σ. 135-39.

6. Ὁ Λογοθέτης (1859-1920). Βλ. Ἀμάντου, Κ., Σύντομος Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς μονῆς Σινᾶ, Θεσσαλονίκη 1953, σσ. 76-77. Κωσταρίδου, Ε., Ἡ σύγχρονος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, Ἀθήναι 1924, σσ. 563-565.

7. MS. Autogr. C. 4.—Arch. F. C. 9. (s. c. 30421), (Bodleian Library), f. 96 «...τῇ 7/19 Φεβρουαρίου 1870 ὁ Σύρου καὶ Τήνου Ἀλέξανδρος...». Περὶ τούτου βλ. Ἀκύλα, Π., Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σύρου καὶ Τήνου Ἀλέξανδρος Λυκοῦργος ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸ 1870, Ἀθήναι 1901. Μπαλάνου, Δ., Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σύρου, Τήνου καὶ Μήλου Ἀλέξανδρος Λυκοῦργος, Ἀθήναι 1923. Κουρίλα, Ε., Ἀλέξανδρος ὁ Λυκοῦργος, ἐν Θεολογία, 5 (1927) σ. 135 ἐξ.

8. Τὸ γένος Χαριάτῃ (1825-1892). MS. Autogr. C. 4, f. 123; «... 21 February 1882 ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας Ἀντώνιος...». Ἀτέση, Β., Ἡ ἀκύρωσις τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας Ἀντωνίου ὡς Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ἐν Θεολογία, 22 (1953) σ. 3-25.

9. MS. Autogr. C. 4, f. 127, «... 27 June 1889 ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Σωφρόνιος». Βλ. Κηπιᾶδου, Ἰ., Λεπταὶ γραμμαί, Κύπρος 1894, σσ. 147-159. Παπαδοπούλου, Θ., Ἡ Ἐκκλησία Κύπρου ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Ἀθήναι 1929, σσ. 124-127. Παπαδοπούλου, Θ., Ἐθναρχικὸς ρόλος τῆς Ὁρθοδόξου Ἱεραρχίας, Ἀρχιεπισκόπου Σωφρονίου Βιοτή, ἐν Κυπριακαὶ Σπουδαί, 35 (1971), σσ. 35-141.

10. University of Oxford, Supplement to the historical register of 1900 including an alphabetical record of University Honours and distinctions for the years 1901-1930, Oxford 1934, σ. 28, «... D.D. Metaxakis Meletios Metropolitan of Athens...».

11. MS. Autogr. C. 4, f. 186. «16 June 1925 ὁ Θυατείρων Γερμανός...» ὁ Στρηγόπουλος. Βλ. Κωνσταντινίδου, Μ., ἐπιστάσια, Ἡ Τεσσαρακονταετηρὶς τῆς Α. Σ. τοῦ Μητροπολίτου Θυατείρων Γερμανοῦ, Θεσσαλονίκη 1939.

Κοκκινάκη και τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἀξιώτης Μεθόδιον Φούγιαν¹².

Σήμερον δημοσιεύομεν δύο ἐπιστολάς τὰς ὁποίας ἀπέστειλαν πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὁξφόρδης ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Νικόδημος (1883-1890) καὶ ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μελέτιος Μεταξάκης (1918-1920).

Πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν ἔκδοσιν τούτων θὰ ἔδει ν' ἀναφέρωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν δύο τούτων ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν.

Ὡς γνωστὸν ὁ Νικόδημος¹³ κατήγετο ἐκ Κυζίκου καὶ ἐγεννήθη τὸ 1827. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἐγένετο μέλος τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος παραμεινας εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετόχιον τοῦ Παναγίου Τάφου πλησίον τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἀθανασίου (1827-1844). Ἐν συνεχείᾳ μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐκάρη μοναχὸς τὸν Ἰούνιον τοῦ 1847 καὶ ἐχειροτονήθη διάκονος τὸν Δεκέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους. Τὸ 1851 μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν παραμεινας ἐκεῖ μέχρι τοῦ 1860. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐχειροτονήθη εἰς πρεσβύτερον καὶ ἀκολούθως μετέβη εἰς Βεσσαραβίαν ὡς Πρωτοσύγκελλος. Ἐκεῖ ἔλαβε καὶ τὸν τίτλον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου. Τὸ 1873 ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας Προκοπίου (1872-1875) ἔλαβε τὴν θέσιν τοῦ Δραγουμάνου διατηρήσας ταύτην μέχρι τῆς ἀνόδου εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον Ἱεροσολύμων τοῦ Ἱεροθέου (1875-1882). Μέγας σταθμὸς διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Νικοδήμου ἦτο ὁ διορισμὸς του ὡς ἡγουμένου καὶ ἐξάρχου τοῦ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου εἰς τὴν Μόσχαν τὸ 1877¹⁴. Ἐκεῖ ἀνέπτυξεν ἐξαιρετικὴν δρᾶσιν

12. A historical visit to Scotland to the General assembly of the Church of Scotland from 19 to 27 May 1970, ἐν Ἐκκλησιαστικῆς Φάρος, Ἀλεξάνδρεια 1970, τόμ. 52/2-3, σσ. 181-212.

13. Περὶ τούτου παραθέτομεν τὴν κατωτέρω βιβλιογραφίαν: Πρακτικὰ τῆς Ἱ. Συνόδου ἀπὸ τοῦ 1884-1888. Ἀνακοινώσεις τῆς Ὁρθοδόξου Παλαιστίνου Ἐταιρείας, 21, Ὁ πρῶτην Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Νικόδημος, σσ. 266-301. Μηλιαρᾶ, Κ., Οἱ Ἀγιοὶ Τόποι ἐν Παλαιστίνῃ, Ἱεροσόλυμα 1933, Β', σσ. 778-814. Δόγος τοῦ μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Νικοδήμου, Ἱεροσόλυμα 1888. Τζιράκη, Ν., Νικόδημος, ἐν Ἡθικῇ καὶ Ὁρησκευτικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμ. 9ος, Ἀθήναι 1966, σσ. 501-502. Ἐταίρια ὁ Ἐλλητισμὸς, ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων κατὰ τοὺς τέσσαρας τελευταίους αἰῶνας (1517-1900), Ἀθήνησιν 1900, σσ. 159, 231. Εἰδήσεις ἐν Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ, Η' (1887) ἀρ. Ι, σ. 11, 21, Η' (1887) ἀρ. 4, σ. 32, 7 Ἰουλίου 1882, 38, ἔτ. 2ον, σ.σ. 614, 630, 31 Αὐγούστου 1887, ἔτ. Γ', τεύχος Δ', σσ. 150-151. Fortescue, A., The Orthodox Eastern Church, London and Ediburgh 1907, σ. 289.

14. Ἐν Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ, Β' 21 Ὀκτωβρίου 1881, τεύχος Γ', σ. 52.

Σημ. Εἰς χειρόγραφον κατάλογον τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης ἀνεύρομεν τὰς ὑπογραφὰς τῶν ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου τούτου τιμηθέντων προσώπων. Μεταξὺ αὐτῶν ἀνευρίσκομεν καὶ τὰς ἐξῆς Ἑλληνικὰς ὑπογραφὰς ἄλλων τινῶν ἐπισκεφθέντων τὸ Πανεπιστήμιον: MS. Autogr. C. 4 φ. 6 Χριστόδουλος Φιλητᾶς ἐξ Ἰωαννίνων τῆς Ἠπείρου.

συντείνας τὰ μέγιστα εἰς τὴν σύσφιγξιν τῶν δεσμῶν μεταξύ Ἱεροσολύμων καὶ Μόσχας. Ἐνεκα τούτου προήχθη ὑπὸ τῆς συνόδου Ἱεροσολύμων εἰς Ἀρχιεπίσκοπον Θαβαρίου. Ἡ χειροτονία του ἔλαβε χώραν τὴν 3ην Ἰανουαρίου τοῦ 1882 εἰς τὸν ἐν Πετρούπολει ἱερὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἰσαακίου ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Νοβογοροδίας καὶ Πετρούπολεως Ἰσιδώρου συλλειτουργούντων τῶν Μόσχας Μακαρίου, Καζάν Σεργίου, Ριαζάνσκης Παλλαδίου, Χόλμσκης Λεοντίου καὶ τοῦ Ἐπισκόπου Λαδόζσκης Ἐρμογένους¹⁵. Τὴν 4ην Αὐγούστου τοῦ 1883 ἐξελέγη Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, τῆς ἐνθρονισεῶς του λαβούσης χώραν τὴν 22αν Δεκεμβρίου τοῦ 1883.

Ἡ Πατριαρχία του παρουσιάζει πολλὰς ἐσωτερικὰς ταραχὰς. Ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς δραστηρίους καὶ φιλομούσους Πατριάρχας, πλουτίσας τὴν Πατριαρχικὴν βιβλιοθήκην, περισυλλέξας ὅλα τὰ βιβλία καὶ χειρόγραφα τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Παλαιστίνης. Ἰδρυσεν πλείστας ἐκκλησίας ὡς ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, ἐν Χούσουν, ἐν Ἀδζλούν, ἐν Νεαπόλει καὶ ἐν τῇ παρὰ τὸν Ἰορδάνην Μονῇ τοῦ Προδρομοῦ.

Τὴν 18ην Μαρτίου τοῦ 1888 μοναχὸς τις ὀνόματι Γαλακτίων τὸν ἐπυροβόλησε τετράκις μὲ σκοπὸν νὰ τὸν δολοφονήσῃ. Τὴν 30ὴν Ἰουλίου τοῦ 1890 συνεκάλεσε σύνοδον καὶ ὑπέβαλεν οἰκειοθελῶς τὴν παραίτησίν του ἀποσυρθεὶς εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Κρημουῦ εἰς τὴν νῆσον Χάλκην παραμείνας ἐκεῖ μέχρι καὶ τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος τὴν 5ην Φεβρουαρίου τοῦ 1910.

Ἡ σήμερον τὸ πρῶτον ἐκδιδομένη ἐπιστολή του εὑρίσκεται εἰς τὴν συλλογὴν τῆς Βοδλειανῆς Βιβλιοθήκης JER. ENG. MISC. C. I καὶ καταλαμβάνει τὰ φφ. 42-42ν, καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τὴν Σύγκλητον τοῦ Πανεπιστημίου. Ἐν αὐτῇ εὐχαριστεῖ τὸ Πανεπιστήμιον διὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀποστα-

¹Ἰατρὸς μην. Ιουνίου ΚΔ ἔτ. Ἀωκ.

²Ἀθανάσιος Βογορίδης ἐκ Βυζαντίου, ἱατρὸς μην. Σεπτεμβρίου ΚΖ Ἀωκ.

³Ἰωάννης Καραντινὸς ἐκ Κεφαλληνίας τῆς Ἰωνικῆς Ἀκαδημίας Καθηγητῆς μην. Σεπτεμβρίου ΚΖ Ἀωκ.

φ. 10 Χαράλαμπος Πιλαρινὸς ἱατρὸς μην. 5 Αὐγούστου 1824.

φ. 96 7/19 Φεβρουαρίου 1870.

Εὐγένιος Δεπάστας Ἀρχιμανδρίτης τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, Κωνσταντῖνος Στρατούλης Ἀρχιμανδρίτης.

φ. 123 21 February 1882.

⁴Ἰωάννης Γεννάδιος.

φ. 127 27 June 1889.

Κυπριανὸς Ἱεροδιάκονος Γεωργιάδης.

φ. 168 Ἐλευθέριος Βενιζέλος 23 June 1920.

15. Αὐτόθι, σ. 227.

λέντα βιβλία πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ εὐχεται Πατριαρχικῶς¹⁶. Ἡ ἐπιστολὴ φέρει ἡμερομηνίαν 12 Αὐγούστου 1887¹⁷. Χαρακτηριστικὴν ἔνδειξιν τῆς προελεύσεως τῆς ἐπιστολῆς ἀποτελεῖ ἡ σφραγὶς τοῦ Παναγιῶτου Τάφου εἰς τὸ ἄνω ἀριστερὸν μέρος τῆς σελίδος καὶ ἡ προσωπικὴ βούλλα τοῦ Πατριάρχου χρώματος ἐρυθροῦ, φέρουσα τὰ ἐξῆς ἀρχικὰ τῶν στοιχείων του: ΝΙΚ ΔΜΣ | ΠΑ ΤΡ | ΙΡΣ ΑΜΝ 1883.

Ὁ ἔλλογιμ. καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης καὶ ἱστοριοδίφης κ. Βασίλειος Θ. Σταυρίδης ἐδημοσίευσεν πρό τινος ἄρθρον ἀναφερόμενον εἰς τὴν ζώην, τὴν δρᾶσιν καὶ τὴν ἐν γένει προσωπικότητα τοῦ Μελετίου Μεταξάκη¹⁸. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀποφεύγομεν τὴν παράθεσιν βιογραφικῶν στοιχείων καθ' ὅσον δύναται ν' ἀνεύρη τις εἰς τὸ ἐν λόγῳ δημοσίευμα. Ὡστόσοσον ἡμῶς εἴμεθα ὑποχρεωμένοι ὅπως εἰς τὴν ὑπάρχουσαν ἐκεῖ βιβλιογραφίαν προσθέσωμεν, χάριν τῆς ἀντικειμενικότητος καὶ τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας, καὶ τὴν ἐνδελεχῆ καὶ ἐπὶ βασικῶν πηγῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐρειδομένην μελέτην τοῦ πανοσ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Θεοκλήτου Στράγκα, ὅστις ἐπὶ μακρὸν ἀσχολεῖται μὲ τὸ πρόσωπον τοῦ Μελετίου Μεταξάκη¹⁹. Ὁ δὲ ἱστορικὸς τοῦ μέλλοντος ὅστις θὰ ἀσχοληθῆ μὲ τὸ πρόσωπον τοῦ Μελετίου Μεταξάκη ἐκτὸς ὅλων αὐτῶν θὰ πρέπει νὰ ἐρευνήσῃ μετὰ πάσης σχολαστικότητος τὰ ἔγγραφα τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας, ὅπου δύναται νὰ εὕρῃ τις λεπτο-

16. Σημειωτέον ὅτι ὁ Νικόδημος ὑπῆρξεν ὁ σκαπανεὺς τῶν σχέσεων μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονότος τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἀγγλοῦ ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων Βλάιθ καὶ τῆς μεταξὺ τοῦ Νικοδήμου καὶ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας ἀλληλογραφίας (Κυριακοῦ, Δ., Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, Ἀθῆναι 1898, τόμ. γ', σ. 106). Τὸ φιλορθόδοξον ἀκόμη τῶν διαθέσεων τῶν Ἀγγλων καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος τῆς ἰδρύσεως Παρθεναγωγείων ἐν Ἱεροσολύμοις προνοία, βοήθεια καὶ ἐνεργεῖαι τῆς ἀδελφῆς τοῦ ἐν λόγῳ ἐπισκόπου (βλ. Ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων κατὰ τοὺς τέσσαρας τελευταίους αἰῶνας. Ἐταιρεία ὁ Ἑλληνισμός, Ἀθήνησιν 1900, σ. 231). Ὡς Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὁ Νικόδημος ἐπέστρεψεν, ὅπως εἰς τὸ παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως εὐρισκόμενον παρεκκλήσιον τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ τελῶσι κατὰ καιροὺς τὴν θείαν λειτουργίαν καὶ Ἀγγλοὶ ἱερεῖς (βλ. Καρμίρη, Ἰ., Ὁρθοδοξία καὶ Προτεσταντισμός, Ἀθῆναι 1937, τόμ. Ι, σελ. 339, σημ. 1).

17. MS. ENG. MISC. C. φ. 43v.

Ἀριθ. 339. To the Council of the University of Oxford, Oxford University, England. τῇ Γεραρᾷ καὶ Σοφῇ Συγκλήτῳ τοῦ Πολυκλείτου Πανεπιστημίου Ὁξφόρδης, υἱοῖς ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητοῖς τῆς Ἡμῶν Μετριότητος.

Εἰς Ὁξφόρδην.

18. Βασιλείου Θ. Σταυρίδου, Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, Μελέτιος Δ' (25 Νοεμβρίου 1921-20 Σεπτεμβρίου 1923), ἐν Θεολογία, 46 (1975), σσ. 529-542.

19. Θεοκλήτου Α. Στράγκα, Ἐκκλησίας Ἑλλάδος Ἱστορία ἐκ πηγῶν ἀψευδῶν, 1817-1967, Ἀθῆναι 1970, τόμ. Β', σσ. 758-789, 827-930, 1111-1130: Πρβλ. ἐπίσης ὑπὸ Ἀνωμόμου, Ὁ βαρυσήμαντος ἐνθρονιστήριος λόγος τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Μελετίου Δ', 24η Ἰανουαρίου 1922, Βαρῶσια 1922.

μερεῖς πληροφορίας περὶ τῶν ζυμώσεων πρό, κατὰ, καὶ μετὰ τὴν ἐκλογὴν του ὡς Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ὡς καὶ τὸν ρόλον καὶ τὴν στάσιν τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων δυνάμεων. Βασικὸν ρόλον ἀκόμη εἰς τὴν ἐκλογὴν του καὶ μετέπειτα ἔπαιζεν ὁ ἐν Τουρκίᾳ διπλωματικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς Μεγάλης Βρετανίας Sir H. Rumbold. Εἰς τὰ ὡς ἄνω ἔγγραφα παρατίθενται ἐπίσης ἀντιδράσεις τῆς Βενιζελικῆς παρατάξεως καὶ γενικώτερον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τηλεγραφήματα, ὡς ἐπίσης καὶ προσωπικὰ σημεῖωματα τοῦ Μελετίου Μεταξάκη. Πάντα τ' ἀνωτέρω καθὼς ἐπίσης καὶ πολλὰ ἄλλα φέρουν εἰς φῶς νέα στοιχεῖα διὰ τὴν ὅλην φυσιογνωμίαν τοῦ Μελετίου²⁰.

Παραθέτομεν κατωτέρω τοὺς ἀριθμοὺς τῶν κυριωτέρων φακέλων, τὰ ὁποῖα ὁ μέλλον ἱστορικὸς ὀφείλει νὰ συμβουλευθῇ:

E 4063/1492/44, (election of new Patriarch in succession to Dorotheos, interview with Sir H. Rumbold).

E 13817/1492/44 (as to transmission of telegrams from Holy Synod; danger of accusations of British interference in election).

E 5452/1492/44 (election for patriarch; political aspects of Constantinople despatch).

E 6774/E 7183/E 13058/1492/44 (Political complications: Greek Govt. objections; new synod organised to consider question; project for separate patr. in Anatolia).

C 23977/20/19 E 13556/1492/44 (M. Meletios elected).

E 13582/1492/44 (M. Venizelos influence in).

E 13733/E 13900/1492/44 (Objections of Athens Holy Synod; Royalist and Venizelists attitude).

E 13956/E 13745/1492/44 (Porte declares Meletios ineligible).

E 13816/1492/44 (Greek censor telegrams to Meletios).

E 13917/E 14172/1492/44 (Probability of Greek Govt. not recognising).

E 14282/1492/44 (Presence of junior British officers at election; Complaint of British interference arising out of).

E 14088/1492/44 (Venizelos asks that British representations be made at Constantinople to remove Greek Govt. opposition. Letter of Sir J. Stavridis).

E 14337/E 14338/1492/44 (Greek Patriarch's interview with Sir H. Rumbold; protest against discrimination by Press censor; urges

20. Index to the correspondence of the foreign office for the year 1920 (Now preserved in the Public-office, London), Part I, II, III, etc. Published by K r a n s T h o m s o n, 1969.

reinstatement of Venizelist officers; question of mentality. Sir H. Rumbold's despatch. As to political desirability of visit of Patriarch Meletios to England).

C 23977 /20 /19 (election of Meletios).

E 14337 /1492 /44 (Proposed visit to U.K.).

E 53 /E 658 /E 659 /E 1127 /53 /44 (election of Archbishop Meletios as patriarch: Turkish Gov. declares election illegal; attitude of H. M. G).

E 181 /53 /44 (letter from him to Mr. Athelstan Riley).

E 465 /E 942 / E 1001 / E 1339 / E 1634 /53 /44 (recognition by High Commission. French and Italian attitude).

E 1498 /53 /44 (Sir R. Rumbold's attitude approved).

E 689 /53 /44 (dinner at Hotel Cecil in honour of Meletios).

E 702 /E 1008 /E 1336 /54 /44 (reception by Prime Minister).

E 1465 /53 /44 (enthronement. Allied High Commissioners decline to attend ceremony: endeavour of patriarch to enforce recognition of High Commissioners).

E 1666 /53 /44 (as to removal of Metropolitan Bishops hostile to him. Sir H. Rumbold not to intervene).

E 2796 /53 /44 (Rev. J. A. Douglas' memo on election).

E 2806 /19 /44 (Greek community in Egypt pass vote of confidence in him).

E 3714 /53 /44 (question of conveyance of congratulatory address from Oxford University).

E 2616 /53 /44 /E 2684 /27 /44 (Meletios contemplates despatch of diplomatic representatives abroad).

E 2950 /53 /44 (restoration of jurisdiction over Greek churches in Europe and America).

E 11991 /9024 /44 (Estonian Minister's enquiry as to whereabouts of Patriarch Meletios).

E 13866 /53 /44 (Turkish Press interviews with Meletios).

E 362 /52 /44 (Offer of Patriarch Meletios to resign if rights of Patriarchate assured: Greek attitude towards Patriarchate).

E 5721 /E 5906 /E 6309 /E 6067 /52 /44 (Attack on by Greeks and Turks with connivance of Turkish Govt. Mgr. Meletios' request for allied protection).

E 6088 /E 6179 /E 6522 /E 6523 /E 6570 /E 6665 /E 6672 /E 6654 /E 6757 /E 6524 /E 6658 /E 682352 /44 (Question of intervention on behalf of Meletios and his resignation: enquires of Archbishop of

Canterbury, Bishop Gore and Lord R. Cecil: attitude of H. M. G: matter discussed at Lausanne: F. O. memo on proposed removal of Patriarchate).

E 6658/E 6954/E 7083/E 7051/52/44 (Resignation of Meletios: use of British warship for conveyance to Mount Athos: arrangements).

E 7154/E 7346/E 8007/52/44 (Report on circumstances of his departure).

E 7840/52/44 (Enquiry of Bishops of Kimberley and Bloemfontein as to safety of Patriarchate).

E 9829/E 9759/E 9955/E 9775/52/44 (Deposition of Patriarch Meletios: dissolution of Holy Synod).

E 10015/E 10144/E 10532/E 11667/52/44 (Greek protest: proposed intervention of H. M. G. and French Govt: attitude of latter).

E 10941/52/44 (Views of Rev. Douglas on position of Patriarch).

E 7603/52/44 (Situation after departure of Meletios: election of Monsignor Nicolas as President of Synod: future relations of church with Govt. possibility of Papa Eftim becoming Locum tenens).

E 11126/52/44 (Suggested appointment of Kyril, Metropolitan of Rhodopolis as Patriarch).

E 11643/E 11898/E 12138/52/44 (Election of Gregorius, Archbishop of Cadikévi, as Patriarch: report on circumstances of election: attitude of Turkish Govt.).

E 185/185/44 (Attitude of Turkish Govt. towards: reported pending trial of Patriarch Gregorius and other prelates for treason: denial by Turkish Govt: British High Commission to avoid appearance of being interested in affairs of Patriarchate).

Ὁ κ. Σταυρίδης εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ ἀναφέρει ὅτι ὁ Μελέτιος Μεταξάκης τὸ 1922 ἀνεκηρύχθη ἐπίτιμος διδάκτωρ τῆς Θεολογίας ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης²¹. Ἡ πληροφορία αὕτη εἶναι ἀνακριβής καθ' ὅτι, ἐκ τοῦ ἐγγράφου τὸ ὁποῖον δημοσιεύομεν κατωτέρω, ὁ Μελέτιος ἀνεκηρύχθη πράγματι ἐπίτιμος διδάκτωρ ὅτε ἦτο ἀκόμη Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ ὄχι Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Τὴν ἐπιστολὴν ὑπογράφει ὁ ἴδιος ὁ Μελέτιος ὡς Ἀθηνῶν, φέρει δὲ ἡμερομηνίαν 19 Δεκεμβρίου 1918. Τὸ ἐγγράφον δὲν εἶναι δακτυλογραφημένον ἀλλὰ χειρόγραφον, φέρει δὲ τὴν σφραγίδα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὅπως βλέπομεν δὲ ἀπὸ τὸ δημοσιευόμενον δεύτερον ἐγγράφον τῆς Βασιλικῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας ἢ ἐπιστολῆ αὕτη τοῦ Μελετιίου ἀπεστάλη πρὸς τὸν Καθηγητὴν κ. Χέδλας τὴν 19ην Φεβρουαρίου 1920.

21. Σταυρίδης Β., ἐν Θεολογία, σ. 537.

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

MS. ENG. MISC. C. I.¹

φ. 42. Νικόδημος Ἐλέω Θεοῦ Πατριάρχης τῆς Ἀγίας Πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ πάσης Παλαιστίνης.

Ἄριθ. 399. Τῇ Γεραρᾶ καὶ σοφῇ Συγκλήτῳ τοῦ πολυκλείτου Πανεπιστημίου Ὁξφόρδης.¹

Νικόδημος Ἐλέω, Πατριάρχης τῆς Ἀγίας² Πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ πάσης Παλαιστίνης, χάριν εἰρήνην καὶ³ πᾶν τὸ ἀγαθὸν καὶ σωτήριον ἐπεύχεται ἀπὸ Θεοῦ Παντοκρά⁴τορος.

Ὁ Αἰδεσιμώτατος Τοποτηρητῆς τοῦ ἐν Οὐοκιγγάμῃ⁵ Ἀγίου Σεβαστιανοῦ, υἱὸς ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὸς τῆς⁶ Ἡμῶν Μετριότητος, Κύριος Ἀθούρος Κάρρ διεβίβασεν⁸ Ἡμῖν πάντα τὰ πολύτιμα βιβλία, ἅτινα φιλοτίμῳ καὶ ἀξιεπαί⁷νω προαιρέσει εὐηρεστήθητε ἀποστεῖλαι Ἡμῖν πρὸς κόσμησιν⁹ καὶ πλουτισμὸν τῆς Ἡμετέρας Πατριαρχικῆς Θεολογικῆς Σχο¹⁰λῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ἡ τοιαύτη τιμαλφῆς καὶ ἀγαθῆ¹¹ ὑμῶν προσφορά βαθέως συνεκίνησεν Ἡμᾶς καὶ ἐπλήρωσε τὴν¹² καρδίαν Ἡμῶν χαρᾶς καὶ εὐγνωμοσύνης, ὡς ἀριδῆλως ἐμφαί¹³νουσα τὰ εὐγενῆ καὶ ἀγαθοεργὰ αἰσθήματα καὶ τὴν εὐσεβή¹⁴φρονα ὑμῶν ἀγάπην καὶ τιμὴν πρὸς πᾶσαν τὴν ἁγίαν Ἄνα¹⁵τολικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὸν καθ' Ἡμᾶς Ἀ¹⁶γιώτατον Πατριαρχικὸν θρόνον. Ἱερὰν οὖν ἐκπληροῦντες ὁ¹⁸φειλήν, πρόθυμοι ἤκομεν σήμερον ἀπονεῖμαι ὑμῖν πᾶσαν ὁ¹⁷μοῦ (φ. 42v) καὶ ἐνὶ ἐκάστῳ ἰδίᾳ τὰς διαπύρους εὐγνώμονας Ἡμῶν εὐ¹⁹χαριστίας ἐπὶ τοῖς ἀποσταλεῖσιν Ἡμῖν σπουδαίοις καὶ ἀξιολόγοις βιβλίοις, ἅτινα ἔσαι ἔσονται τρανὰ μαρτύρια καὶ ἀΐδια μνη²⁰μεῖα τῆς ὑπαρχούσης ἀγαθῆς σχέσεως καὶ φιλίας μεταξὺ τῆς²¹ καθ' Ἡμᾶς Ἀγιωτάτης ἐν Σιών Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς²² ὧν τὸν σύνδεσμον ὀλοψύχως ποθοῦμεν στενώτερον ἀπεργάσασθαι.

Τοσαῦτα εὐχαριστηρίως ὑμῖν ἐπιστέλλοντες, ἐπευχόμεθα²³ ἵνα ὁ

1. A summary Catalogue of Western manuscripts in the Bodleian Library at Oxford, by Falconer Madan, Oxford 1905, vol. V, σ. 799.

Πανάγαθος Θεὸς Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ τῶν ²⁴ Φώτων Πατὴρ καὶ τῆς Σοφίας χορηγός, τὸ μὲν ὑμέτερον ²⁵ Πανεπιστήμιον διατηρήσῃ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ἀνεπηρέ ²⁶ αστον, ἀκμαῖον καὶ ἀγλαόκαρπον, ὑμῖν δὲ πᾶσι χαρίσεται ²⁸ ὑγιεῖαν ἀμετάπτωτον καὶ ἔτη πολλά καὶ ἔλβια σὺν τῇ ἐπι ²⁷ τεύξει παντὸς ἐφετοῦ καὶ καταθυμίου. ²⁹

Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει Ἱερουσαλήμ 12ῃ Αὐγούστου 1887 ³⁰
 † ὁ Ἱεροσολύμων Νικόδημος καὶ εὐχέτης

MS. GR. MISC. C. 2, φ. 7².

Ἀριθ. Πρωτ. 5438
 Διεκπ. 6802

Ἐν Ἀθήναις τῇ 19 Δεκεμ. 1918

Βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Πρὸς

Τὸν Βασιλικὸν Καθηγητὴν τῆς Θεολογίας κ. Χέδλαμ³

Εἰς Ὁξφόρδην

Βαθέως συναισθάνεται ἡ Ἐκκλησία τῆς ² Ἑλλάδος τὴν ἀξίαν τῶν αἰσθημάτων ἅτινα ³ ἐκίνησαν τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Ὁξφορδία ² νοῦ Πανεπιστημίου εἰς τὸ νὰ τιμήσῃ τὸν Σεβα ⁵ σμιώτατον Μητροπολίτην Ἀθηναίων κ. Μελέτιον διὰ τοῦ τιμητικοῦ τίτλου τοῦ διδάκτορος τῆς ⁶ Θεολογίας. Ἐν τῷ γεγονότι τούτῳ ἡ Ἱερά Σύνο ⁸ δος τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας διαβλέπει νέαν ἐκ ⁷ δήλωσιν τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ ἀρχαιότερου τῶν ⁹ ἐν Ἀγγλίᾳ Πανεπιστημίων πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ¹⁰ Ἐκκλησίαν καὶ ἐπιλαμβάνεται τῆς εὐκαιρίας ¹¹ νὰ διατρανώσῃ τὴν βαθεῖαν Αὐτῆς ἐκτίμησιν ¹² πρὸς τὴν πανεπιστημιακὴν τῶν εἴκοσι κολλε ¹³ γίων τῆς Ὁξφόρδης ὁμοσπονδίαν,

2. A summary Catalogue of Western manuscripts in the Bodleian Library at Oxford by Falconer Madan. Oxford 1924, vol. VI, p. 489: «...presented by Headlam on Feb. 22, 1919».

3. Ὡς γνωστὸν ὁ Καθηγητὴς A. C. Headlam ἤτο τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, μετὰ τοῦ ὁποῦ αἱ πρῶται ἐπαφαὶ τοῦ Μελετίου μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν ἤρχισαν εἰς τὸν αἰῶνα μας. Βλ. The Dictionary of National Biography, Oxford University Press, 1959, σσ. 369-371.

ἐν ἧ δια¹⁴ τῆς ἐπιστήμης καλλιιεργεῖται καὶ βαθμιαίως¹⁵ προάγεται τὸ ἅγιον ἔργον τῆς ἐνώσεως τῶν¹⁶ Ἐκκλησιῶν.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱεραῖς Συνόδου

† Ὁ Ἀθηνῶν ΜΕΛΕΤΙΟΣ⁴

MS. GR. MISC. C. 2. φ. 6

Legation de Grece,
25, Knightsbridge, S. W.
11th February 1919

Dear Professor Headlam,

I have the honour to send enclosed a message to you from the Primate and Holy Synod of the Greek Kingdom.

Yours very truly,
D. Caclamanos

The Rev. Professor A. C. Headlam,
OXFORD

4. Πρὸ τῆς ἀναγορεύσεώς του ἡ Πανεπιστημιακὴ ἐφημερὶς ἀνεκοίνωσε τὰ ἀκόλουθα. «In a CONVOCATION to be held on Thursday November 28, at two o'clock, in the Divinity School, it will be proposed to confer the Degree of D. D. honoris causa, upon the Most. Rev. MELETIOS METAXAKIS, Metropolitan of Athens and President of the Holy Synod of Greece». (Oxford University Gazette, No 1567, vol. XIIX, Wednesday, Nov. 27, 1918, σ. 141). Ἀργότερον ἡ ἴδια ἐφημερὶς ἔγραφε: In a CONVOCATION held on Thursday November 28, it was resolved (nemine contradicente) to confer the Degree of D. D. honoris causa upon the Most Rev. MELETIOS METAXAKIS Metropolitan of Athens and President of the Holy Synod of Greece». (Oxford University Gazette, No 1565, vol. XLIX, December 4, 1918, p. 154).